

PARADOX

Logische paradoxen zijn lang gebruikt om fouten in filosofische argumenten te illustreren. Zeno gebruikte ze om te laten zien dat ons gangbaar begrip van tijd en ruimte niet klopt.

NAAM ZENO

SCHOOL PRESOCRATEN (ELEATISCH)

JAARTALLEN CA. 490-CA. 430 VOR

WERKEN ER ZIJN GEEN VERSCHILLEN OVERGELEVERD

NATURALITEIT GREKSE (ELEA)

BELANGRIJKE BIJDRAGE METAFYSICA

PARMENIDES

Zeno was een leerling van de Griekse filosoof Parmenides (ca. 515-ca. 440 vChr.) en hing het **rationisme** aan, de opvatting dat hoewel de wereld schijnt te bestaan uit veel verschillende dingen, deze uiteindelijk een eenheid is.

ACHILLES EN DE SCHILPAD

Zeno's bekendste paradox gaat over een denkbeeldige race tussen de strijder Achilles en een schildpad. De schildpad krijgt een voorsprong en Zeno stelt dat Achilles het dier nooit kan inhalen, omdat de strijder eerst halverwege moet geraken en voordat hij de afstand die hem nog rest heeft afgelegd moet hij eerst halverwege dat punt raken. enzovoort. Iedereen die punt wordt gemaakt in Zeno's paradox van de pijl, vervang schildpad met doel en Achilles met pijl. Dus als we ons de wereld voorstellen als opgedeeld in gescheiden delen van tijd en ruimte zal Achilles de schildpad nooit inhalen.

DEELBAARHEID

Zeno heeft de paradox ook gebruikt om te argumenteren tegen de notie dat de wereld is opgebouwd uit vele dingen (zoals Democritus' atomen). Als we denken aan een ruimte als opgebouwd uit meerdere eenheden (bijvoorbeeld een meter), dan kan elk van die eenheden worden opgedeeld in kleinere eenheden, en dit tot **oneindigheid**. Dit betekent echter dat er **geen uiteindelijk ondeelbare eenheid** bestaat waaruit we dingen kunnen bouwen, want of dergelijke eenheden bezitten geen lengte om te kunnen worden opgedeeld of alles is oneindig deelbaar, een **continuum** zonder delen.

SOFISTIEK

Sofisten waren professionele leraren wier onderwijsvaardigheden in logica en argumentatie de basis vormden voor de opvatting dat waarheid een kwestie was van wie het beste argument had.

NAAM PROTAGORAS

SCHOOL PRESOCRATEN (SOFISTEN)

JAARTALLEN CA. 490-CA. 420 VOR

WERKEN ER ZIJN ALLEEN FRAGMENTEN DIE OVERGELEVERD

NATURALITEIT GREKSE

BELANGRIJKE BIJDRAGEN: EPISTEMOLOGIE, ETHIEK

IMMOREEL ONDERWIJS

Protagoras was een van de eerste sofisten en deelde met Gorgias de dubieuze eer het doel te worden van Plato's ongenoegen. Plato's belangrijkste zorg was dat de sofisten immoraliteit bevorderden door argumentatievaardigheden te onderwijzen die ten koste gingen van een werkelijk begrip van ethiek.

BEDERVERS VAN DE JEUGD

Er is weinig van Protagoras' werk bewaard gebleven en we weten het meeste van hem door de dialoog van Plato die zijn naam draagt, wat zo iets is als je reputatie in handen geven van je grootste criticus. Het is dus niet verrassend dat moderne interpretabere de sofisten beschouwen als immorele handelaars in ideeën: de ware bedervers van de jeugd (iets waarvan Plato's mentor Socrates later wals werd beschuldigd).

RELATIVISME

Of die reputatie van de sofisten verdiend was of niet is lastig te zeggen. Ze accepteerden in ieder geval betaling voor hun diensten, maar wat is daar mis mee? Het ergste dat we kunnen zeggen over Protagoras zelf lijkt dat hij een scepticus was en een relativist. Hij stelde dat we niets met zekerheid kunnen weten en dat (in de veergave van Plato) al onze concepten en waarden relatief zijn, gekend en in vorm door ons **overvloedig menselijke gezichtspunt**. De mens is de maat van alle dingen, zoals Protagoras het zelf formuleerde. In deze zin lijkt hij, in plaats van een bederver van de jeugd, een voorloper van bepaalde takken van de moderne filosofie, waar dergelijk scepticisme en relativisme nu niet eens zo radicaal lijkt.

STOÏCISME

Het stoïcisme leert dat het menselijk lot in de handen van God of het toeval ligt, maar dat geluk kan worden bereikt door de geest in harmonie met de Natuur te leren leven.

 NAAMLIJKE AANWIJVERS SENECA

 JAARTALLEN 1 VOR-1650CHR.

 NATIONALITEIT ROMENIË

 SCHOOL STOÏCISME

 WERK BREVEN AAN LUCIUS

 BELANGRIJKE BODRAGE ETHIEK

ZENO'S POORT

In de moderne betekenis is een 'stoïcïes' persoon iemand die **standvastig** blijft bij oevernag. Maar de term heeft zijn oorsprong in het **Griekse woord stoa**, wat 'poort' betekent, van de plaats waar de stichter van het stoïcisme, **Zeno van Citium** (ca. 333-ca. 263 vChr.), gewend was te ondervragen. (Dit was echter een **andere Zeno** dan de **liefhebber van paradoxen, Zeno van Eilea**.)

NATUUR

De stoïcïe traditie is geïnspireerd op het **cynisme, epicurisme** en de **leerstellingen van Aristoteles** en was van grote invloed op de **klassieke wereld**, in het bijzonder in de hoogtijjagen van het **Romeinse Rijk**, toen het **slaafgemaakt Epictetus** (55-135 vChr.) tot zijn **aanhangers** mocht rekenen en keizer **Marcus Aurelius** (121-80 vChr.) stoïcïen zijn van mening dat de **gehete Natuur** (een vorm die alle **organische en anorganische levensvormen** omvat) één enkel organisme is dat een eenheid vormt, die wordt aangevoerd en **geordend door de goddelijke rede**. Mensen zijn hier onderdeel van en **beëhten geen vrije wil**, maar geluk is mogelijk door **emotionele ont-hechting** en een **wijze acceptatie van het lot**.

SENECA

Een van de bekendste stoïcïen was **Seneca de Jongere**, zoals hij meestal wordt genoemd (om hem te onderschei-den van zijn vader, een schrijver met dezelfde naam). Zowel zijn werk als **staatsman** als zijn **toneelstukken** zijn beïnvloed door zijn stoïcisme. Toen de tiranniek keizer Nero hem beval om zelfmoord te plegen, lag Seneca in bed en nam rustig afscheid terwijl Nero's soldaten erbij stonden. Deze houding werd een beroemd voorbeeld van de beoefening van de **stoïcïse deugden gelijkmoedigheid en dapperheid in het aanzicht van de dood**.

DE THEODICEE VAN IRENEÛS

De Griekse bisschop Ireneüs stelde dat het kwaad bestaat omdat het noodzakelijk is voor Gods plan voor de volledige ontwikkeling van de menselijke ziel.

 NAAM SINT IRENEÛS

 JAARTALLEN CA. 130-CA. 202

 NATIONALITEIT GRIEKSE

 SCHOOL CHRISTENDOM

 WERK TEGEN HETTERFIËN

 BELANGRIJKE BODRAGE GODSDIENSTFILOSOFIE

SPIRITUELE ONTWIKKELING

Ireneüs onderscheidt dat **God het kwaad had gecreëerd**, maar stelde dat **de reden voor zijn bestaan** was dat de menselijke ziel **alleen door de uitdagingen en het lijden aan te gaan** zichzelf zijn **volledige potentieel kon ontwikkelen**. Het **kwaad** kon zo als een **leerschool voor spirituele ontwikkeling** worden gezien.

GOEDS GELIJKENIS

De reden voor deze **noodzakelijke ontwikkeling** was volgens Ireneüs dat **mensen alleen zijn geschapen naar Gods beeld** en niet naar zijn **gelijkenis**. Om van het een naar het ander te **evoluëren**, moesten ze bepaalde **keuzes maken uit vrije wil**. In deze theodicee is daarom een element van de **vrije wil ingebouwd** (waarvan Augustinus later gebruik zal maken).

epistemische afstand

NOEULOOS LIJDEN

Het **probleem** van deze vorm van theodicee echter is, dat zijn **idee het bestaan van noodloos lijden lijkt toe te staan**. Als een baby of jong kind **lijdt** en sterft, welke mogelijkheid heeft hij dan gekregen om zich te ontwikkelen? De Engelse filosoof **John Hick** (1922-2012) ontwikkelde zijn **eigen variant op de theodicee van Ireneüs** en stelde dat **een overduidelijk noodloos lijden het doel dient dat anderen compassie ervaren**. Als al het lijden gerechtvaardigd lijkt, dan zou er geen ruimte zijn om deze emotionele epistemologische kwaliteiten te ontwikkelen. Hick benadrukte ook het idee dat mensen zich moeten ontwikkelen op **epistemische afstand van God**, dat wil zeggen, **afgescheiden van de intellectuele kennis van Gods bestaan**, zodat geloof een keuze uit vrije wil is.

PRAGMATISME

C.S. Peirce wilde niet onwikkeld raken in obscure metafysische controverses en stelde dat filosofische ideeën moeten worden beoordeeld naar hun praktische gevolgen.

 NAAM CHARLES SANDERS PEIRCE

 JAARTALLEN 1839-1914

 NATIONALITEIT AMERIKANSE

 SCHOOL PRAGMATISME

 WERKEN 'THE FIXATION OF IDEAS', 'HOW TO MAKE OUR IDEAS CLEAR', 'LESSONS IN PRAGMATISM'

 BESLAGEN EPISTEMOLOGIE, METAFYSICA, LOGICA

DE PRAGMATISCHE MAXIME

Het pragmatisme wordt ook wel geassocieerd met **William James** en **John Dewey** (1859-1952) en is een filosofische methode om wat Peirce 'helderheid van begrip' noemt te verkrijgen met betrekking tot theoretische concepten. Welke consequenties heeft overtuigd zijn van een bepaald idee? Als er geen zijn, dan ongeacht of je idee waar is of niet, ervan overtuigd zijn zou geen praktisch doel dienen.

EDUCATIE

Een duidelijke toepassing van de benadering kan worden gevonden in **John Dewey's** geschriften over educatie, waarin hij pleit tegen het ondervinden van abstracte kennis of zelfs 'kruisbare' vaardigheden, maar voor **intellectuele methodes die mensen zouden voorzien van manieren om met de wereld om te kunnen gaan** en te functioneren in de maatschappij.

INTELLECTUELE HULPMIDDELEN

Dit zou kennis reduceren tot een **praktische aangelegenheid** en we kunnen zien hoe zijn benadering nuttig kan zijn in de wetenschap. Maar Peirce's punt was dat, om het met **revolutionaire termen** te zeggen, **ideeën hulpmiddelen zijn die we hebben ontwikkeld om de wereld te navigeren**. Francis Bacon formuleerde de het zo: **Kennis is macht**.

COHERENTISME

Maar hoe zit het dan met de **waarheid**? Terwijl Descartes beweerde dat we een **fundament** nodig hadden voor **absolute zekerheid** om de waarheid te garanderen, zou een pragmatist dit als onbereikbaar beschouwen en beweren dat we beter af zijn wanneer we opvattingen beoordelen op de vraag of ze wel een **coherent geheel** vormen. Dingen die niet 'waar' zijn, passen niet in het totaalplaatje. Hoewel dit de waarheid reduceert tot wat werk, moet dit ons niet soeplich maken, want wat is daar de zin van? Het maakt ons eerder **nederig**.

VRIJE WIL

Of we al dan niet een vrije wil hebben, is een vraag die al wordt gesteld vanaf het begin van de filosofie tot de huidige tijd.

 NAAM WILLIAM JAMES

 JAARTALLEN 1842-1910

 NATIONALITEIT AMERIKANSE

 SCHOOL PRAGMATISME

 WERKEN 'VORMEN VAN RELIGIEUZE ERVARING', 'PRAGMATISME: THE WILL TO BELIEVE', 'THE DILEMMA OF DETERMINISM'

 BELANGRIJKE BESLAGEN KRISISINFLUSIE, ETHIEK, EPISTEMOLOGIE

LIBERTINISME

De meeste mensen nemen aan dat we **vrij zijn om te besluiten hoe te handelen**. Maar deze opvatting, die bekendstaat als **libertinisme** (niet te verwarren met de politieke stroming) is in strijd met de eveneens natuurlijke aanname dat iedere gebeurtenis een oorzaak heeft, **wat betekent dat onze handelingen in wezen gedetermineerd zijn**.

DETERMINISME

Er zijn **verschillende vormen van het determinisme**: **sociaal** (opvattingen worden gevormd door opvoeding), **biologisch** (genen predisponeren voor overblijfsel) en zelfs **theologisch** (God voorziet onze toekomstige keuzes). Deze vormen zijn 'hard' of 'zacht' afhankelijk van de graad waarin we mogelijk anders zouden handelen. Ik zou mijn sociaal getrainde opvattingen kunnen afwijzen of weerstand kunnen bieden tegen een genetische predispositie voor overblijfsel (beide 'zacht'), maar ik kan God niet misleiden (hard). De grootste moderne uitdaging van het libertinisme is echter niet theologisch.

maar **fysiek**. Als elk gevolg een oorzaak heeft, en er bestaat **alleen materie**, dan ontstaat **elke beslissing door de interactie van atomen in het brein**, wat mijn handelingen gedetermineerd maakt. Dus **causaal determinisme suggereert dat de vrije wil die ik voel een illusie is**.

COMPATIBILISME

Sommige filosofen betogen dat op een bepaalde manier de **vrije wil compatibel is met het determinisme**. Compatibilisten stellen dat ik kan zeggen dat ik 'vrij' ben om iets te doen als het normaal geprobleem in mijn macht ligt en als er geen **externe machten** zijn die mij ervan **wehouden**.

PRAGMATISME

De pragmatist William James weerst al deze benaderingen af en beschouwde deze vraag al een **metafysische, die buiten het bereik lag van de wetenschap** en daarom, zoals de kwestie van het bestaan van God of de ziel, een **investie van persoonlijke (vrij) keuzes**.

HET NON-IDENTITEITSPROBLEEM

Filosofen worstelen continu met wat we verschuldigd zijn aan toekomstige individuen, die nu nog niet bestaan, want het lijkt beter om te bestaan dan niet, onder welke omstandigheden dan ook.

DE GELUKSBEREKENING

Het probleem dat Derek Parfit, Robert M. Adams en Thomas Schwartz onafhankelijk van elkaar hebben geformuleerd is dat **zelfs een leven dat nauwelijks het leven waard is beter is dan niet leven**. Het lijkt een merkwaardige beslissing om te nemen, maar **zou je liever nooit zijn geboren of een leven leiden dat hoevel het soms moeilijk en zwaar is, toch de moeite waard is?** Dan kies ik voor het leven!, zeg je wellicht.

DE WEERZINWEKKENDE CONCLUSIE

Maar wanneer je wordt geconfronteerd met overbevolking en milieu-crisis lijkt zo'n argument de **rechtvaardiging om niets te doen**. Als we proberen om de bevolkinggroei onder controle te houden, zouden bepaalde mensen die eerst wel geboren zouden worden nu niet worden geboren. En niet alleen vanuit hun perspectief, maar ook gezien vanuit het mondiale 'geluk' lijkt de wereld minder gelukkig te worden. **Een utilitaire berekening toepassen lijkt ons te leiden naar de 'weertzinnelijke conclusie'** (zoals Parfit het noemt) dat we **geen morele verplichting** hebben om deze problemen op te lossen.

BASIS VAN MORALITEIT

Het antwoord hierop is, zoals sommige filosofen stellen, niet om **moraliteit** te omschrijven als **handelingen die goed of slecht zijn voor iemand**. Als je je nog Mills' principe van schade berisping, dan weet je dat de basis van moraliteit is of een handeling goed of slecht is voor iemand anders. Als we de notie dat onze handelingen ongeboren mensen ten goede kunnen komen of schaden, loslaten dan kunnen we overbevolking en klimaatverandering herstellen met een schoon geweten. Een andere optie is om de **utilitaire opvatting dat ieder toekomstig leven de moeite waard is om geleefd te worden** los te laten. Maar beide mogelijkheden gaan gepaard met problemen.

ELIMINATIEF MATERIALISME

Eliminatief materialisme stelt dat wetenschappelijk begrip van het brein uiteindelijk de concepten zal vervangen die we nu gebruiken om mentale toestanden te beschrijven.

NAAM PAUL CHURCHLAND

JAARTALLEN 1974-82

NATIONALITEIT AMERIKANEE

SCHOOL ANALYTISCHE FILOSOFIE

WERKEN ELIMINATIVE MATERIALISM AND THE PROPOSITIONAL ATTITUDES: THE ENGINE OF REASON THE SEAT OF THE SOUL

BELANGRIJKE BIDRAGEN FILOSOFIE VAN DE GEEST, EPISTEMOLOGIE

WETENSCHAPPELIJKE VOORUITGANG

De vooruitgang van de wetenschap heeft **talloze concepten en verklaringen gelinieerd die ooit respectabel en breed geaccepteerd waren, maar zonder fundament of niet noodzakelijk blijken te zijn**. Een voorbeeld hiervan is **lichtdragende ether**, een substantie waarvan ooit werd gedacht dat het ruimte kon doordringen en noodzakelijk was als medium waardoor licht kon reizen. Maar met Einsteins nieuw concept van **ruimtetijd** kon het idee van ether worden verworpen.

VOLKSPSYCHOLOGIE

Op eenzelfde manier hebben filosofen als Paul en Patricia Churchland en Daniel Dennett beargumenteerd dat **alledaagse noties** zoals 'gelofte', 'verlangen', 'angst' enzovoort concepten zijn die op een dag zullen worden vervangen door **solide wetenschappelijke equivalenten**. Dergelijke bekende noties zijn een vorm van **volkspychologie**, zo stellen zij, die het resultaat zijn van populair, naïeve en uiteindelijk foutieve ideeën over wat de geest is en hoe deze werkt.

THEORIEËN

Dit is natuurlijk een radicale opvatting. Het is waar dat veel mensen **verkeerde ideeën** hebben over de wereld, maar heeft dit ook betrekking op de concepten die we gebruiken om ons eigen gedrag, onze opvattingen en verlangens en die van anderen te beschrijven? John Searle stelt dat de **alledaagse psychologische taal** eigenlijk niet theoretisch is. Als ik zeg 'ik heb pijn' formuleer ik geen theorie die **fabriceerbaar** is, maar druk ik uit hoe ik me voel opdat mensen mij kunnen helpen. Verder kan ik het **natuurlijk fout** hebben waar of waarom een bepaalde pijn bestaat, maar niet dat ik deze voel.